

BS/5/2013

O PRZESTRZEGANIU PRAWA
I FUNKCJONOWANIU WYMIARU
SPRAWIEDLIWOŚCI W POLSCE

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2012 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Spis treści

Opinie na temat prawa i jego egzekwowania.....	1
Osobiste doświadczenia związane z wymiarem sprawiedliwości	4
Źródła poglądów na temat wymiaru sprawiedliwości	10
Stosunek do sędziów oraz opinie na temat niezawisłości sędziowskiej	11
Ogólne oceny wymiaru sprawiedliwości	15
Negatywna strona działalności wymiaru sprawiedliwości w Polsce	18
Aneks	25

Afera Amber Gold wyraźnie nadszarpnęła i tak pozostawiający sporo do życzenia wizerunek prokuratury i sądownictwa w Polsce. Jak wynika z grudniowego sondażu, obecnie już tylko jedna piąta dorosłych Polaków (20%) dobrze ocenia funkcjonowanie sądów i tyle samo (20%) z uznaniem wypowiada się o pracy prokuratury. Większość społeczeństwa ma złe zdanie o działalności tych instytucji (odpowiednio: 59% i 54%)¹. W kontekście zapowiadanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości zmian w zakresie funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, w grudniowym sondażu² podjęliśmy szczegółową ocenę tej formy działalności państwa, pytając m.in. o osobiste doświadczenia związane z sądownictwem w Polsce, o opinie na temat działalności sądów i pracy sędziów, a także o zarzuty kierowane pod adresem wymiaru sprawiedliwości. Najpierw jednak zapytaliśmy respondentów o ich opinie na temat obowiązującego w Polsce prawa oraz skuteczności jego egzekwowania.

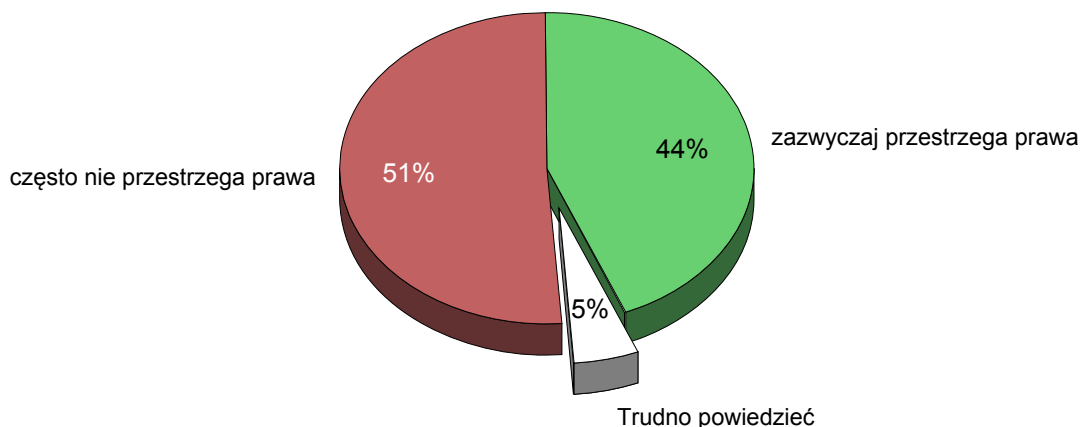
OPINIE NA TEMAT PRAWA I JEGO EGZEKWOWANIA

Zdaniem aż połowy badanych (51%) większość zwykłych ludzi w Polsce często nie przestrzega prawa. O tym, że Polacy zazwyczaj postępują zgodnie z literą prawa, przekonanych jest 44% ankietowanych, zaś nieliczni (5%) nie mają w tej kwestii wyrobionej opinii.

¹ Zob. komunikat CBOS „Oceny instytucji publicznych w grudniu”, grudzień 2012 (oprac. M. Feliksiak).

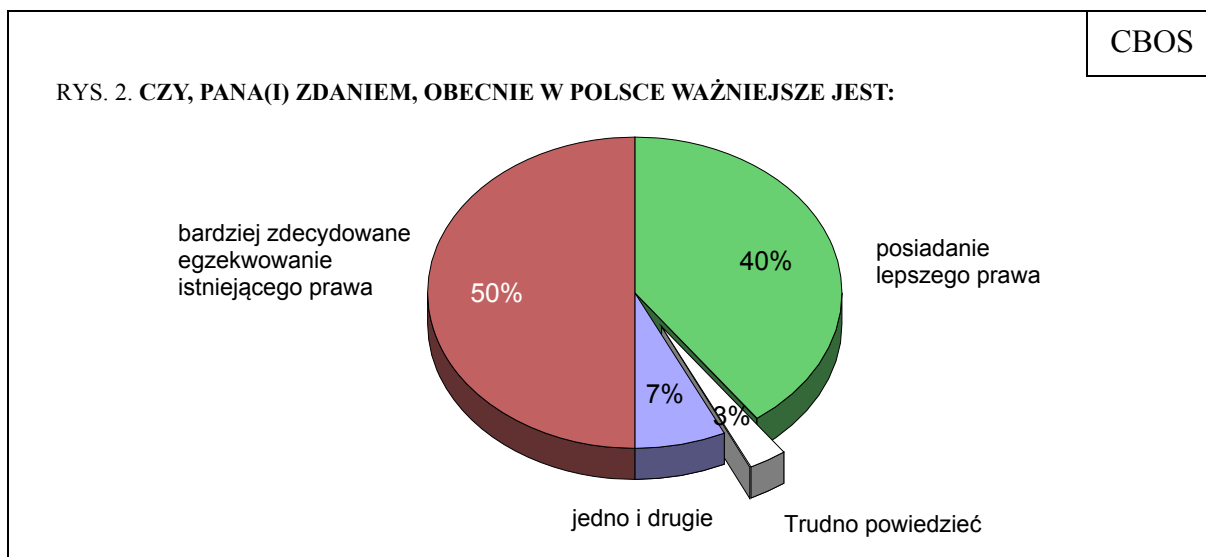
² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (271) przeprowadzono w dniach 30 listopada – 6 grudnia 2012 roku na liczącej 1135 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski. Należy zaznaczyć, że realizacja badania nastąpiła przed szeroko dyskutowanym orzeczeniem wyroku w sprawie doktora Mirosława G.

RYS. 1. CZY, PANA(I) ZDANIEM, WIĘKSZOŚĆ ZWYKŁYCH LUDZI W POLSCE:

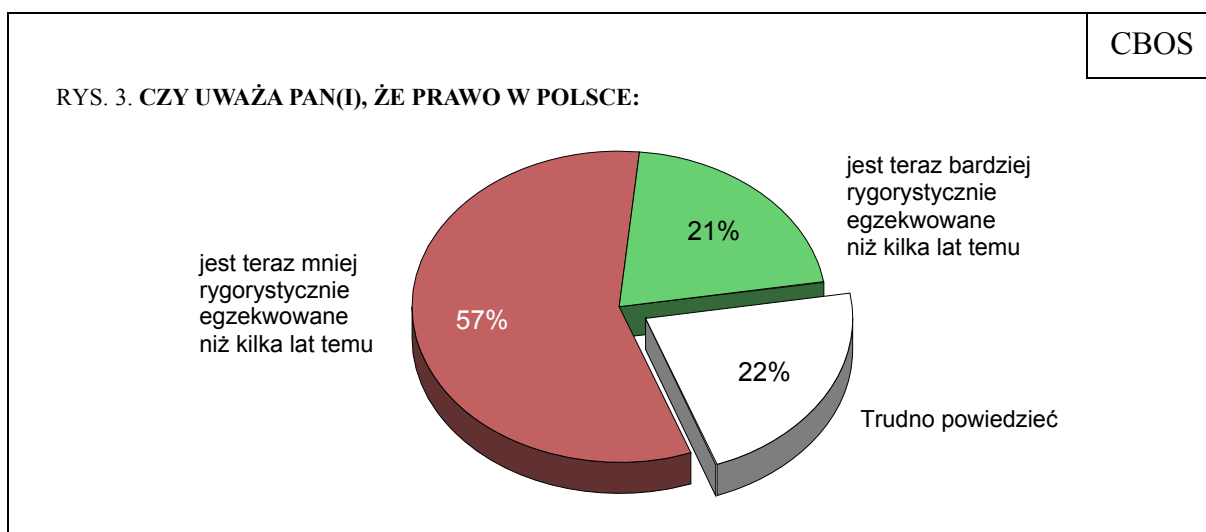

Przekonanie, iż Polacy mają problem z przestrzeganiem prawa, dominuje w zdecydowanej większości wyróżnionych przez nas grup społeczno-demograficznych. Opinia ta szczególnie mocno artykułowana jest przez osoby nieuczestniczące w praktykach religijnych (62% wskazań), uzyskujące miesięczny dochód *per capita* w kwocie od 501 do 1000 zł (61-62%), a z uwagi na status zawodowy – przez pracowników usług (61%) i robotników niewykwalifikowanych (60%). Przeciwnie zdanie stosunkowo najczęściej wyrażają przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści z wyższym wykształceniem (56% z nich twierdzi, że większość zwykłych ludzi w Polsce zazwyczaj przestrzega prawa), prywatni przedsiębiorcy (55%), pracownicy średniego szczebla, w tym technicy (54%), uczniowie i studenci (52%) oraz rolnicy (52%), a ponadto osoby uzyskujące najwyższe dochody *per capita* (53%), najlepiej wykształcone (52%), mające od 35 do 44 lat (50%) – zob. tabele aneksowe.

Jak można wnioskować z odpowiedzi na kolejne pytanie, przekonanie o nieprzestrzeganiu prawa w Polsce bardzo często wynika nie tyle z jakości stanowionego prawa, co raczej z niezadawalającej skuteczności jego egzekwowania. Co drugi dorosły Polak (50%) sądzi, że obecnie w Polsce istotniejsze jest bardziej zdecydowane działanie w kierunku respektowania istniejącego prawa niż zmiana obowiązujących przepisów. Opinię, że problemem jest raczej złe prawo niż sposób jego egzekwowania wyraża dwóch na pięciu badanych (40%), natomiast co czternasty (7%) uważa, że zmiany są konieczne zarówno w jednym, jak i w drugim wymiarze.

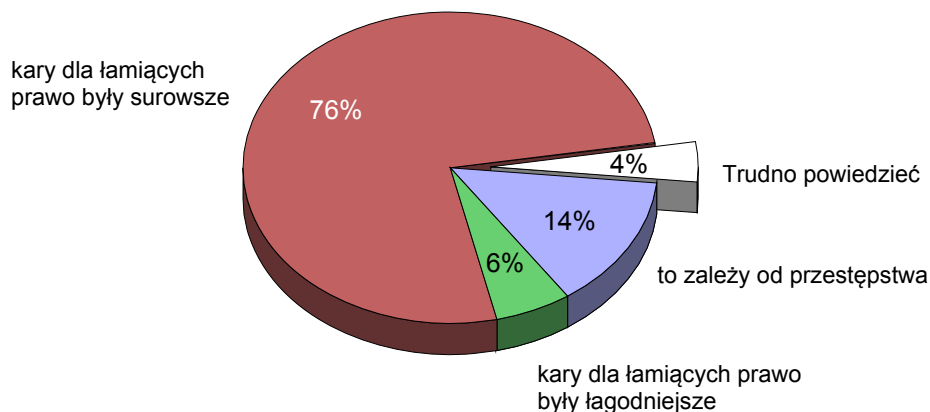

Nieskuteczność w egzekwowaniu prawa to, zdaniem większości Polaków (57%), problem, który zintensyfikował się w ostatnich latach. Jedynie co piąty badany (21%) uważa, że obecnie w Polsce prawo jest bardziej rygorystycznie egzekwowane niż kilka lat temu. Zbliżony odsetek respondentów (22%) nie ma w tej kwestii wyrobionej opinii.

Wprawdzie w społeczeństwie dominuje przeświadczenie, iż problemem jest raczej nieskuteczne egzekwowanie prawa niż złe przepisy, jednak również obowiązujące obecnie sankcje karne budzą zastrzeżenia większości respondentów. Ponad trzy czwarte ogółu ankietowanych (76%) twierdzi, że kary dla łamiących prawo są w Polsce zbyt łagodne. Przeciwną opinię wyraża jedynie co szesnasty badany (6%). Zdaniem sporej części respondentów (14%) obowiązujące kary często są nieadekwatne do popełnianych przestępstw – w jednych przypadkach zbyt łagodne, w innych zbyt surowe.

RYS. 4. CZY, PANA(I) ZDANIEM, OGÓLNIIE RZECZ BIORĄC, LEPIEJ BYŁOBY GDYBY W POLSCE:

Zaostrzenia kar za przestępstwa domagają się przede wszystkim osoby najczęściej praktykujące religijnie (93% wskazań) oraz zatrudnione w sektorze usług (93%), a ponadto robotnicy wykwalifikowani (84%), pracownicy administracyjno-biurowi (83%), osoby o dochodach *per capita* od 751 do 1000 zł (83%), mieszkańcy wsi (81%), badani w wieku od 35 do 44 lat (81%), częściej kobiety niż mężczyźni (80% wobec 71%) – zob. tabele aneksowe.

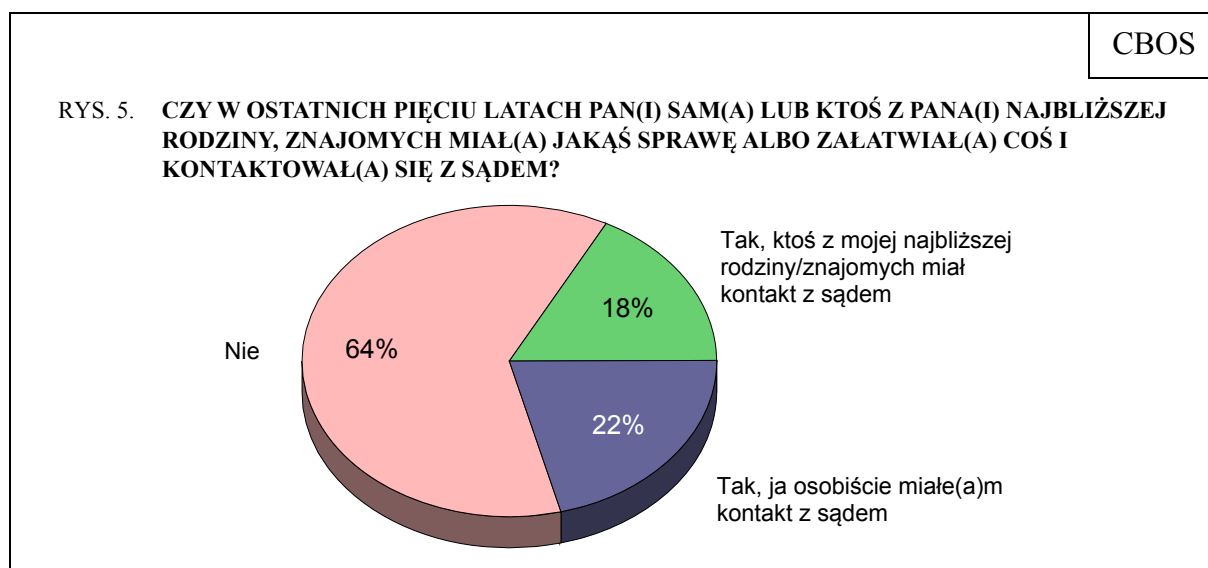
OSOBISTE DOŚWIADCZENIA ZWIĄZANE Z WYMIAREM SPRAWIEDLIWOŚCI

Część Polaków, ze względu na wykonywany przez nich samych lub przez ich bliskich (rodzinę lub znajomych) zawód, może dysponować popartymi doświadczeniem informacjami na temat funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Łącznie prawie co trzeci badany (30%, N=338) deklaruje, że on sam (1,6%, N=19) lub/i ktoś z jego rodziny czy też bliskich znajomych (28,6%, N=324) wykonuje zawód, który w różnym zakresie związany jest z funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości, przy czym najczęściej dotyczy to zawodu policjanta.

Tabela 1

Czy Pan(i) lub ktoś z Pana(i) rodziny lub bliskich znajomych jest:	Tak, respondent	Tak, ktoś z rodziny/znajomych respondenta	Nie
	w procentach		
Sędzią	0,3	5,2	94,5
Pracownikiem administracyjnym sądu	0,3	5,3	94,4
Ławnikiem	0,2	3,6	96,2
Adwokatem lub radcą prawnym	0,2	7,8	92,0
Notariuszem	0,0	1,9	98,1
Prokuratorem	0,0	2,5	97,5
Pracownikiem służb więziennych	0,4	4,5	95,1
Policjantem	0,8	17,3	81,9

W ostatnich pięciu latach ponad jedna piąta badanych (22%) miała osobisty kontakt z sądem, natomiast nieco mniejszy odsetek (18%) przyznaje, że doświadczenia takie mieli ich bliscy. Zdecydowana większość respondentów (64%) nie deklaruje ani bezpośrednich, ani też pośrednich kontaktów z sądownictwem.

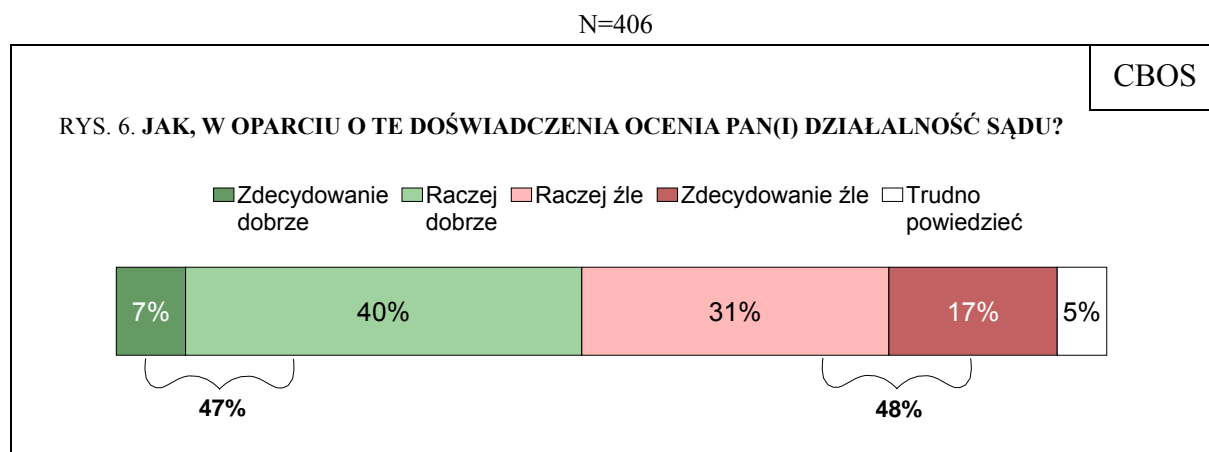
Osobiste kontakty z sądami są tym częstsze, im większa miejscowość zamieszkania respondentów oraz im wyższy poziom ich wykształcenia. Ponadto, jak wynika z deklaracji, z sądami najczęściej mieli styczność przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści z wyższym wykształceniem (41% wskazań), pracownicy średniego szczebla (39%), osoby o najwyższych dochodach *per capita* (39%) oraz respondenci praktykujący religijnie kilka razy w tygodniu (36%). Zupełny brak kontaktów z sądami deklarują przede wszystkim rolnicy (79% wskazań), robotnicy niewykwalifikowani (77%), renciści (74%), uczniowie i studenci (73%), a także badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym (73%) i podstawowym (72%) oraz respondenci mający 65 lat i więcej (73%) – zob. tabele aneksowe.

Sprawy, które najczęściej stanowiły powód kontaktów Polaków z sądami, dotyczyły przede wszystkim kwestii majątkowych. Były to m.in. sprawy spadkowe, związane z dochodzeniem prawa do własności, zwrotu mienia, a także uregulowań prawnych dotyczących nieruchomości itp. (łącznie 32% wskazań). Co czwarty badany, który deklaruje, że on osobiście lub ktoś z bliskich mu osób miał kontakt z sądem, wskazuje na sprawy z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, a więc m.in. dotyczące rozvodu, alimentów, sprawowania opieki nad członkami rodziny itp. (łącznie 24% wskazań). Trzecia w kolejności kategoria spraw, w związku z którymi Polacy kontaktowali się z sądem, to sprawy karne i o wykroczenia (łącznie 17% wskazań), a wśród nich m.in. kwestie dotyczące chuligaństwa, kradzieży, pobicia, wyłudzenia, pomówienia, zniesławienia, a także wypadków samochodowych i wykroczeń drogowych. Mniej więcej co siódmy badany, który miał styczność z sądem (15%), kontaktował się z nim w sprawach z zakresu prawa pracy, ubezpieczeń społecznych i prawa gospodarczego.

Tabela 2

Jakiej sprawy lub jakich spraw dotyczył kontakt z sądem?	N=406
Sprawy z zakresu praw majątkowych	32%
Sprawa spadkowa	15%
Sprawa o dochodzenie swoich roszczeń, o prawo do własności, zwrot mienia, odszkodowanie itp.	6%
Sprawa dotycząca uregulowań prawnych nieruchomości (podział majątku, wpisy do ksiąg wieczystych itp.)	6%
Sprawa majątkowa - ogólnie	5%
Sprawy z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego	24%
Sprawa rozwodowa, separacja	9%
Sprawa alimentacyjna	6%
Sprawa rodzinna, osobista – ogólnie	6%
Sprawa o sprawowanie opieki nad dziećmi, o widywanie dzieci, uznanie ojcostwa, pozbawienie praw rodzicielskich itp.	2%
Inne (np. o sprawowanie opieki nad dorosłymi członkami rodziny itp.)	1%
Sprawy z zakresu prawa karnego i wykroczeń	17%
Sprawa karna – ogólnie + w związku z konkretnymi przestępstwami: chuligaństwo, kradzieże, pobicia, włamania, wyłudzenia itp.	10%
Sprawa w związku z wykroczeniem drogowym, wypadkiem samochodowym itp.	6%
Sprawa o pomówienie, zniesławienie, zastraszanie	1%
Sprawy z zakresu prawa pracy, ubezpieczeń społecznych i prawa gospodarczego	15%
Sprawa zawodowa – z zakresu prawa pracy	8%
Sprawa z zakresu ubezpieczeń społecznych (dotycząca przyznania renty, wypłaty odszkodowania, naliczania emerytury, przeciwko ZUS itp.)	5%
Sprawa z zakresu prawa gospodarczego	2%
Inne sprawy i okoliczności kontaktu z sądem	16%
Kontakt z sądem w charakterze świadka – bez względu na rodzaj sprawy	7%
Kontakt z sądem ze względu na wykonywany zawód: swój, członków rodziny lub znajomych	1%
Sprawa dotycząca konfliktu sąsiedzkiego, stosunków międzyludzkich itp. – ogólnie	2%
Pozostałe sprawy – konkretne i niesprecyzowane	6%
Odmowa odpowiedzi	8%

Oceny działań sądu wystawiane przez Polaków w oparciu o ich doświadczenia są bardzo zróżnicowane. Niemal identyczny odsetek stanowią respondenci zadowoleni z tych działań (47%) co niezadowoleni (48%), przy czym odsetek zdecydowanie zadowolonych w porównaniu ze zdecydowanie niezadowolonymi jest ponad dwukrotnie niższy (7% wobec 17%).

Zadowolenie z działalności sądu stosunkowo najczęściej wyrażają osoby, które kontaktowały się z nim w sprawach dotyczących praw majątkowych (56% zadowolonych i 41% niezadowolonych), natomiast najgorzej działalność sądu oceniana jest przez tych, którzy mieli z nim styczność w związku ze sprawami z zakresu prawa pracy, ubezpieczeń społecznych i prawa gospodarczego (43% zadowolonych i 54% niezadowolonych), z zakresu prawa karnego i wykroczeń (37% zadowolonych i 56% niezadowolonych), a zwłaszcza przez tych, którzy odmówili odpowiedzi na pytanie o powód kontaktu z sądem (37% zadowolonych i 63% niezadowolonych).

Tabela 3

Osoby kontaktujące się z sądem w sprawach:	Jak, w oparciu o te doświadczenia ocenia Pan(i) działalność sądu?				
	Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Trudno powiedzieć
	w procentach				
– z zakresu praw majątkowych	8	48	28	13	3
– z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego	12	35	25	19	10
– z zakresu prawa karnego i wykroczeń	6	31	27	29	7
– z zakresu prawa pracy, ubezpieczeń społecznych i prawa gospodarczego	3	40	34	20	3
Wskazujące inne sprawy i okoliczności kontaktu z sądem	3	43	36	11	7
Odmawiające odpowiedzi na pytanie	0	37	50	13	0

Ci, którzy w oparciu o doświadczenia (własne lub osób bliskich) negatywnie ocenili działalność sądu (N=193), najczęściej narzekali na przewlekłość postępowania i opieszałość sądu (51% odpowiedzi). Dużo rzadziej jako przyczynę niezadowolenia podawano niesatysfakcjonującą decyzję sądu (14%), niedostateczne rozpoznanie sprawy (10%), stronniczość (10%) i niekompetencję sędziów (9%) oraz zbyt skomplikowane procedury związane z postępowaniem (8%). Nieliczni wskazywali w tym kontekście na problem złego traktowania obywateli w sądach (5%), nieskuteczność podejmowanych przez sądy działań (4%), korupcję wśród sędziów (4%), wysokie koszty postępowania (4%), a także pozostawiający wiele do życzenia poziom zaangażowania w sprawę (1%) oraz niestosowanie się przez sędziów do obowiązujących procedur (1%).

Tabela 4

Przyczyny niezadowolenia z działalności sądu	N=193
Przewlekłość postępowania, opieszałość sądu	51%
Niesatysfakcjonująca decyzja sądu, wydanie niesprawiedliwego wyroku	14%
Brak obiektywizmu sędziiego, stronniczość	10%
Niedostateczne rozpoznanie sprawy, wydawanie wyroków na podstawie niewystarczającego materiału dowodowego, pośpiech, brak możliwości obrony	10%
Niekompetencja sędziów	9%
Zbyt skomplikowane procedury, biurokracja, zła organizacja pracy	8%
Złe traktowanie obywateli, lekceważenie, nadużywanie władzy	5%
Nieskuteczność podjętych działań	4%
Podejrzenie korupcji	4%
Zbyt wysokie koszty postępowania	4%
Niesatysfakcjonujące zaangażowanie sądu w sprawę	1%
Niestosowanie procedur przez sędziów	1%
Ogólny brak zadowolenia z działalności sądu - bez podania konkretnych przyczyn	1%
Inne kwestie	4%
Trudno powiedzieć	2%
Odmowa odpowiedzi	4%

Bez względu na rodzaj sprawy, w jakiej respondenci kontaktowali się z sądem, podstawowym zarzutem pod adresem wymiaru sprawiedliwości jest opieszałość sędziów i przewlekłość postępowań, przy czym najrzadziej zarzut ten wysuwają osoby, których styczność z sądem dotyczyła postępowania w zakresie prawa karnego i wykroczeń. Osoby te z kolei częściej niż pozostałe zarzucają sędziom wydawanie niesprawiedliwych wyroków oraz niedostateczne rozpoznawanie spraw. Badani kontaktujący się z sądem w kwestiach z zakresu praw majątkowych najczęściej narzekają na przewlekłość postępowań, a w dalszej kolejności na zbyt skomplikowane procedury. Z kolei ci, których styczność z sądem dotyczyła postępowań z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego wśród zarzutów

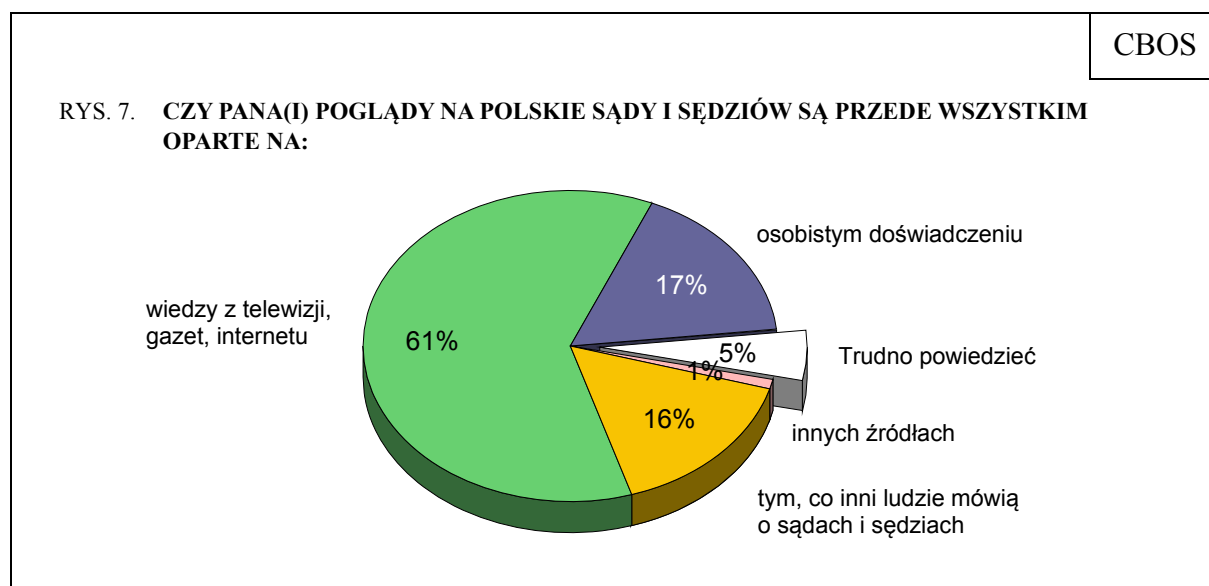
stosunkowo częściej niż reszta wymieniają stronnictwo sędziów. Ci, których kontakt z sądem dotyczył spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, mówiąc o przyczynach niezadowolenia z pracy sądu relatywnie często wskazują na wydawanie niesprawiedliwych wyroków i złe traktowanie obywateli.

Tabela 5

Przyczyny niezadowolenia z działalności sądu	Odsetki wskazań osób:					
	kontaktujących się z sądem w sprawach z zakresu:				wskazujących inne sprawy i okoliczności kontaktu z sądem	odmawiających odpowiedzi na pytanie o przyczynę kontaktu z sądem
	praw majątkowych	prawa rodzinnego i opiekuńczego	prawa karnego i wykroczeń	prawa pracy, ubezpieczeń społecznych i prawa gospodarczego		
	N=70	N=61	N=46	N=41	N=41	N=23
Przewlekłość postępowania, opieszałość sądu	66	56	30	63	58	10
Zbyt skomplikowane procedury, biurokracja, zła organizacja pracy	15	7	0	2	21	0
Złe traktowanie obywateli, lekceważenie, nadużywanie władzy	3	8	2	12	9	7
Niesatysfakcjonujące zaangażowanie sądu w sprawę	0	2	2	0	3	0
Niekompetencja sędziów	5	11	4	11	5	22
Niestosowanie procedur przez sędziów	2	0	4	0	0	0
Niedostateczne rozpoznanie sprawy, wydawanie wyroków na podstawie niewystarczającego materiału dowodowego, pośpiech, brak możliwości obrony	5	13	18	9	3	10
Brak obiektywizmu sędziego, stronnictwo	8	19	16	3	3	21
Niesatysfakcjonująca decyzja sądu, wydanie niesprawiedliwego wyroku	12	11	26	16	7	7
Podjęcie korupcji	11	3	9	0	0	0
Nieskuteczność podjętych działań	3	5	5	2	9	5
Zbyt wysokie koszty postępowania	6	10	0	0	4	0
Ogólny brak zadowolenia z działalności sądu - bez podania konkretnych przyczyn	0	0	3	0	0	8
Inne kwestie	2	5	5	0	11	0
Trudno powiedzieć	0	2	2	2	3	0
Odmowa odpowiedzi	0	0	0	3	2	31

ŹRÓDŁA POGLĄDÓW NA TEMAT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Niezbyt częste osobiste doświadczenia Polaków związane z załatwianiem różnego rodzaju spraw sądowych sprawiają, że ich poglądy na temat sądów i sędziów w głównej mierze oparte są – jak się okazuje – na doniesieniach medialnych (61%). Tylko mniej więcej jedna szóstka ankietowanych (17%) przyznaje, że wiedzę na temat sądownictwa czerpie głównie z osobistych doświadczeń i niemal identyczny odsetek (16%) jako podstawowe źródło informacji w tym zakresie wymienia opinie innych ludzi.

We wszystkich grupach społeczno-demograficznych podstawowe źródło wiedzy na temat polskiego sądownictwa stanowią media, przy czym stosunkowo najczęściej swoje poglądy na polskie sądy i sędziów na bazie doniesień medialnych kształtują rolnicy (76% wskazań), robotnicy niewykwalifikowani (76%), renciści (69%) oraz uczniowie i studenci (67%), a ponadto badani w wieku 55–64 lata (69%), praktykujący religijnie kilka razy w tygodniu (69%) oraz uzyskujący najniższe dochody *per capita* (67%).

Własne doświadczenia stanowią podstawowe źródło opinii o sądownictwie w Polsce przede wszystkim dla pracowników średniego (39%) i wyższego szczebla (26%), dla prywatnych przedsiębiorców (29%) oraz pracowników usług (24%), a ponadto dla osób uzyskujących najwyższe dochody *per capita* (28%), nieuczestniczących w praktykach religijnych (29%) oraz deklarujących lewicowe poglądy polityczne (25%).

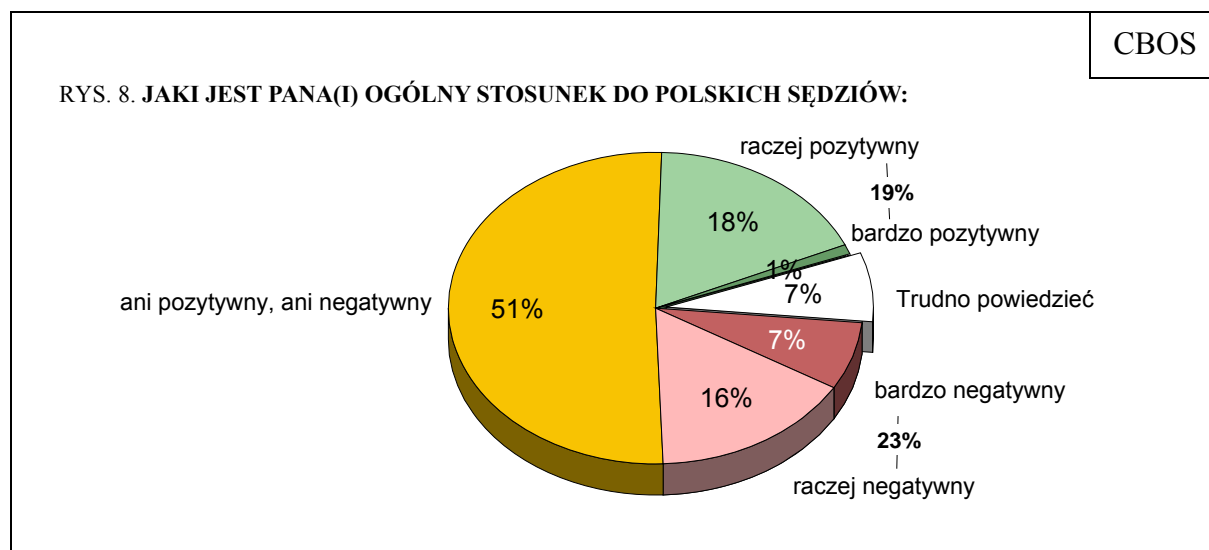
Na bazie doświadczeń i opinii innych ludzi swoje poglądy na temat sądownictwa kształtują głównie najmłodszy ankietowani (26%), w tym uczniowie i studenci (23%),

a ponadto badani o stosunkowo wysokich dochodach (20%), zwłaszcza pracujący na własny rachunek (20%) oraz mieszkańcy największych miast (20%) – zob. tabele aneksowe.

STOSUNEK DO SĘDZIÓW ORAZ OPINIE NA TEMAT NIEZAWISŁOŚCI SĘDZIOWSKIEJ

Respondenci zapytani o ich stosunek do polskich sędziów, w większości (51%) określają go jako ambiwalentny, co – jak można przypuszczać – wynika głównie z raczej ograniczonych doświadczeń w kontaktach z sądami. Niespełna jedna czwarta (23%) ma do sędziów negatywny stosunek, a niemal jedna piąta (19%) pozytywny.

Choć we wszystkich grupach społeczno-demograficznych dominują oceny ambiwalentne, relatywnie najgorzej o polskich sędziach wypowiadają się badani niezadowoleni ze swojej sytuacji materialnej (35% opinii negatywnych), respondenci nieuczestniczący w praktykach religijnych (33%), osoby w wieku 65 lat i starsi (33%), a ze względu na status zawodowy renciści i emeryci (po 31%) – zob. tabele aneksowe.

Jak się okazuje, osobisty kontakt z wymiarem sprawiedliwości praktycznie nie wpływa na stosunek respondentów do polskich sędziów. Osoby, które w ostatnich pięciu latach kontaktowały się z sądem osobiście lub których bliscy mieli taką styczność, minimalnie częściej niż pozostali wypowiadają się o sędziach zarówno pozytywnie, jak i negatywnie. Ci natomiast, którzy stwierdzają brak jakichkolwiek kontaktów z sądami, nieco częściej mają problem z wyrażeniem jednoznacznej opinii.

Tabela 6

Jaki jest Pana(i) ogólny stosunek do polskich sędziów:	Odpowiedzi respondentów			
	mających osobisty kontakt z wymiarem sprawiedliwości		niemających osobistego kontaktu z wymiarem sprawiedliwości	
	w procentach			
bardzo pozytywny	1	20	1	18
raczej pozytywny	19		17	
ani pozytywny ani negatywny	50		51	
raczej negatywny	18	26	16	22
bardzo negatywny	8		6	
trudno powiedzieć	4		9	

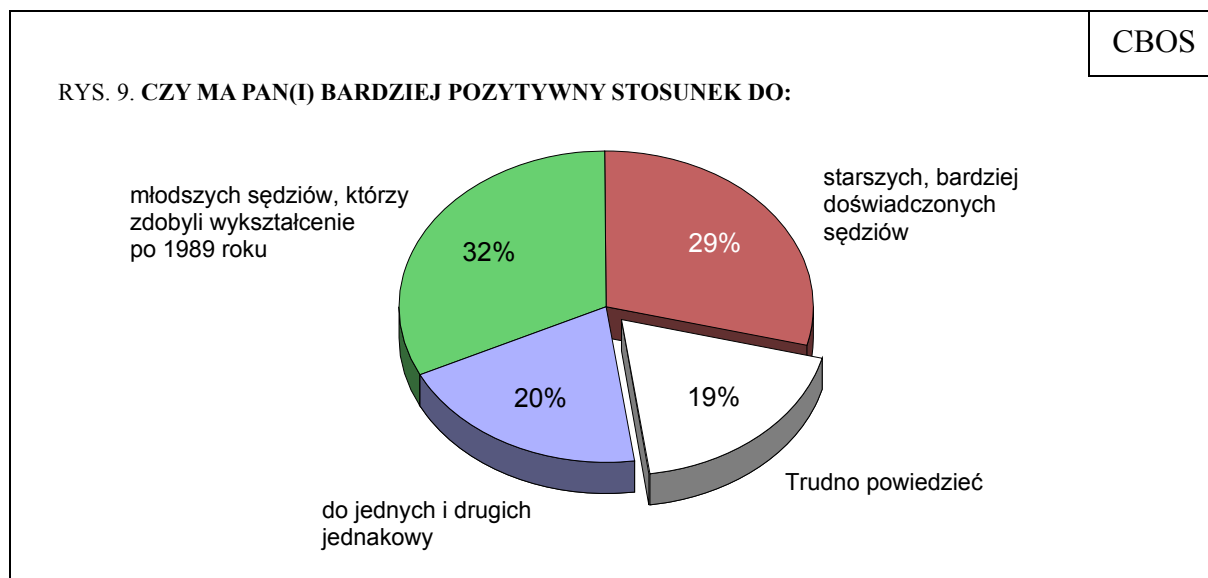
W nieco większym stopniu na stosunek do sędziów wpływ ma to, z jakiego źródła badany czerpie wiedzę na temat sądownictwa w Polsce. O ile odsetek opinii pozytywnych jest porównywalny we wszystkich analizowanych grupach, o tyle opinie negatywne istotnie częściej wyrażają osoby opierające swoje poglądy przede wszystkim na osobistych doświadczeniach.

Tabela 7

Jaki jest Pana(i) ogólny stosunek do polskich sędziów:	Odpowiedzi respondentów, których poglądy na polskie sądy i sędziów oparte są przede wszystkim na*:					
	osobistym doświadczeniu		wiedzy z mediów		tym, co inni ludzie mówią o sądach i sędziach	
	w procentach					
– bardzo pozytywny	2	19	1	18	0	20
– raczej pozytywny	17		17		20	
– ani pozytywny ani negatywny	44		54		48	
– raczej negatywny	20	34	16	22	17	23
– bardzo negatywny	14		6		6	
Trudno powiedzieć	3		6		9	

* Pominięto „inne źródła” oraz odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Czynnikiem różnicującym stosunek do sędziów jest ich wiek. Opinie w tym względzie, jak się okazuje, są dość mocno podzielone. Minimalnie lepiej postrzegani są młodszy sędziowie, którzy zdobyli wykształcenie po 1989 roku (32%), niż starsi, bardziej doświadczeni (29%). Tylko jedna piąta badanych twierdzi, że w ogólnej ocenie pracy sędziów ich wiek pozostaje bez znaczenia (20%). Podobny odsetek ankietowanych (19%) nie ma zdania na ten temat.

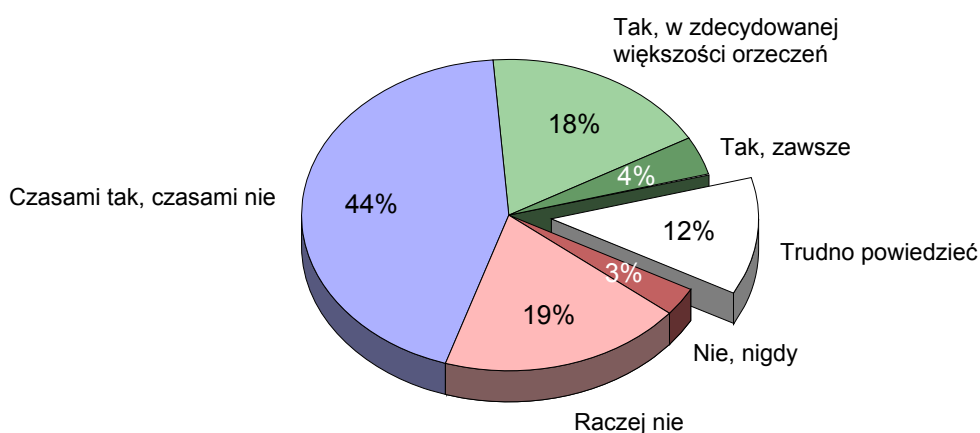
To, czy respondent kontaktował się w ostatnich pięciu latach z wymiarem sprawiedliwości, czy też nie, nie ma wpływu na postrzeganie wieku sędziów jako wyznacznika oceny ich pracy. W obu grupach odsetki tych, którzy z większym uznaniem odnoszą się do pracy starszych, doświadczonych sędziów, jak i tych, którzy bardziej pozytywnie wypowiadają się o młodszych sędziach, niemal się równoważą.

Tabela 8

Czy ma Pan(i) bardziej pozytywny stosunek do:	Odpowiedzi respondentów	
	mających kontakt z wymiarem sprawiedliwości	niemających kontaktu z wymiarem sprawiedliwości
	w procentach	
– starszych, bardziej doświadczonych sędziów	31	29
– młodszych sędziów, którzy zdobyli wykształcenie po 1989 roku	34	30
– do jednych i drugich jednakowy	18	21
Trudno powiedzieć	17	20

Dość mocno podzielone są również opinie na temat niezawisłości sędziowskiej, stanowiącej konstytucyjną zasadę wymiaru sprawiedliwości. Jedynie czterech na stu badanych sądzi, że sędziowie w Polsce orzekając wyroki nie podlegają żadnym naciskom z zewnątrz. Niespełna jedna piąta ankietowanych (18%) nie ma co prawda takiej pewności, jednak twierdzi, że sytuacja taka ma miejsce w przypadku zdecydowanej większości orzeczeń. Ponad dwie piąte respondentów (44%) ma natomiast mieszane odczucia w tym względzie – twierdzą oni, że z niezawisłością sędziów różnie bywa. Więcej niż co piąty dorosły Polak (łącznie 22%) nie wierzy w niezawisłość sędziów, sugerując, że orzekane przez nich wyroki zazwyczaj (19%) lub zawsze (3%) nie są niezależne.

RYS. 10. CZY, PANA(I) ZDANIEM, SĘDZIOWIE W POLSCE W ORZEKANIU WYROKÓW SĄ NIEZAWIŚLI, TZN. NIE PODLEGAJĄ ŻADNYM NACISKOM Z ZEWNĄTRZ?

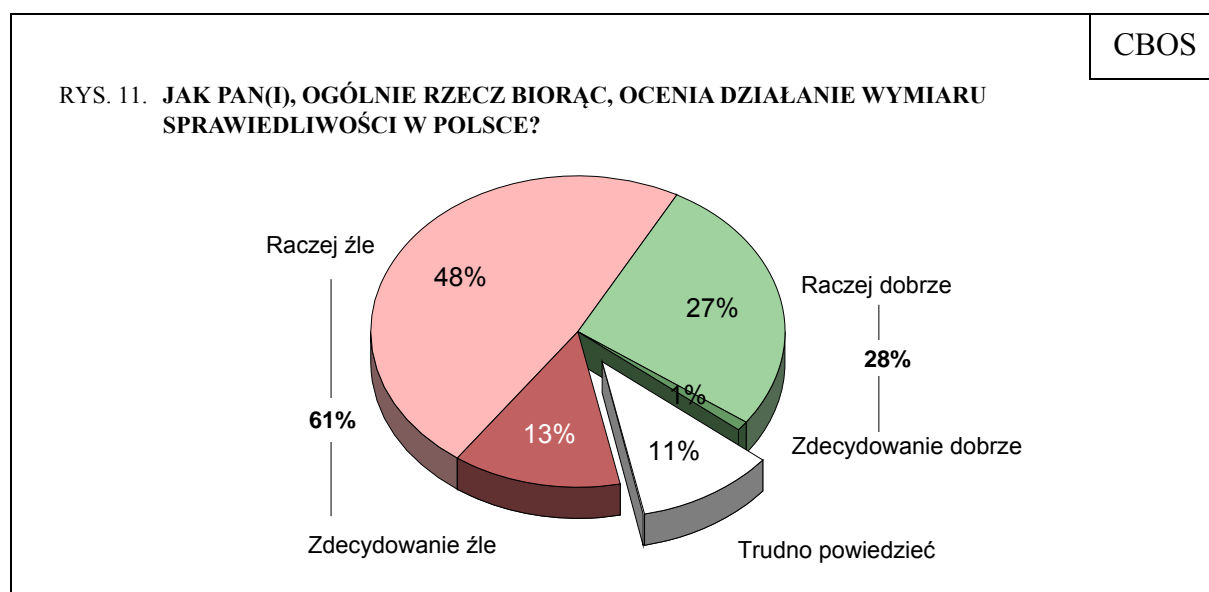
Wprawdzie bez względu na podstawowe źródło informacji na temat funkcjonowania polskich sądów przeważają opinie, iż niezawisłość sędziowska nie stanowi reguły i różnie z nią bywa, to okazuje się, że osoby, które swoje poglądy na temat sądów i sędziów kształtują głównie w oparciu o osobiste doświadczenia, istotnie częściej niż pozostali wierzą, że w orzekaniu większości wyroków sędziowie pozostają niezależni. Stosunkowo największym sceptycyzmem w tym względzie cechują się ci, których ocena funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w Polsce opiera się głównie na tym, co inni ludzie mówią o sądach i sędziach.

Tabela 9

Czy, Pana(i) zdaniem, sędziowie w Polsce w orzekaniu wyroków są niezawisli, tzn. nie podlegają żadnym naciskom z zewnątrz?	Odpowiedzi respondentów, których poglądy na polskie sądy i sędziów oparte są przede wszystkim na:					
	osobistym doświadczeniu		wiedzy z mediów		tym, co inni ludzie mówią o sądach i sędziach	
	w procentach					
Tak, zawsze	5	30	3	20	5	17
Tak, w zdecydowanej większości orzeczeń	25		17		12	
Czasami tak, czasami nie	36		46		49	
Raczej nie	24	27	19	22	23	26
Nie, nigdy	3		3		3	
Trudno powiedzieć	7		12		8	

OGÓLNE OCENY WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Ogólne oceny funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w Polsce są na ogół negatywne (61% wskazań), w tym co siódmy badany (13%) twierdzi, że system ten działa zdecydowanie źle. Tylko nieco ponad jedna czwarta respondentów (łącznie 28%) wystawia mu ocenę pozytywną, przy czym jedynie nieliczni (1%) uważają, że wymiar sprawiedliwości działa zdecydowanie dobrze.

Co istotne, działalność wymiaru sprawiedliwości oceniana jest dziś zdecydowanie gorzej niż ponad pięć lat temu. Od kwietnia 2007 roku odsetek negatywnych opinii wzrósł aż o 20 punktów procentowych (z 41% do 61%), natomiast liczba badanych zadowolonych z funkcjonowania tej sfery działalności państwa zmniejszyła się z 46% do 28%. Jednak mimo istotnych spadków obecne oceny są ciągle lepsze niż odnotowane w październiku 2005 roku.

Tabela 10

Jak Pan(i), ogólnie rzecz biorąc, ocenia działanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	X 2005		IV 2007		XII 2012	
	w procentach					
Zdecydowanie dobrze	1	22	4	46	1	28
Raczej dobrze	21		42		27	
Raczej źle	45	69	32	41	48	61
Zdecydowanie źle	24		9		13	
Trudno powiedzieć	9		13		11	

Ze stosunkowo największą aprobatą działalność wymiaru sprawiedliwości spotyka się wśród uczniów i studentów (40% opinii pozytywnych), robotników wykwalifikowanych (36%) oraz wśród osób w wieku od 25 do 34 lat (35%), natomiast najbardziej krytyczni w ocenie jego działań są pracownicy usług (73% opinii negatywnych), badani niepraktykujący religijnie (73%), osoby źle oceniające swoją sytuację materialną (71%) oraz mieszkańcy dużych, aczkolwiek nie największych miast – liczących od 101 do 500 tys. ludności (70%) – zob. tabele aneksowe.

Niezadowolone z działalności wymiaru sprawiedliwości przeważa we wszystkich elektoratach głównych partii politycznych, przy czym najbardziej krytycznie odnoszą się wobec niej osoby niezainteresowane udziałem w ewentualnych wyborach parlamentarnych oraz potencjalni wyborcy PiS. Stosunkowo najmniej zastrzeżeń mają natomiast zwolennicy SLD.

Tabela 11

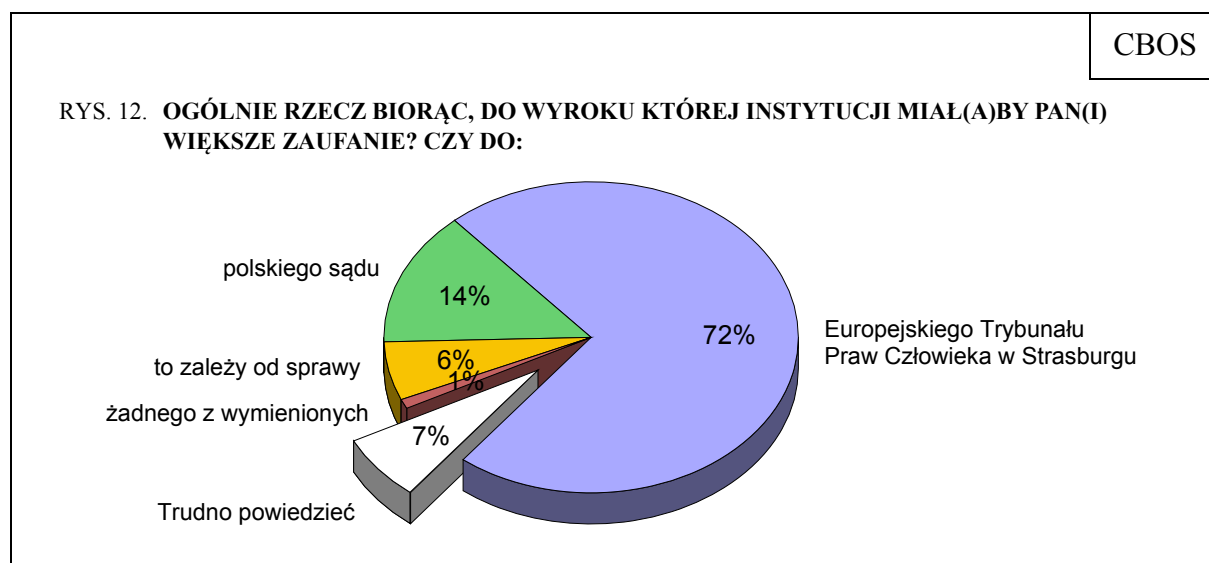
Jak Pan(i), ogólnie rzecz biorąc, ocenia działanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce?	Elektoraty:									
	PO		PiS		PSL		SLD		Niegłosujący	
	w procentach									
Zdecydowanie dobrze	1	35	1	28	0	35	0	41	1	22
Raczej dobrze	34		27		35		41		21	
Raczej źle	47	53	49	64	40	55	32	49	47	66
Zdecydowanie źle	6		15		15		17		19	
Trudno powiedzieć	12		8		11		10		12	

Jedynie w minimalnym stopniu oceny funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości różnicuje fakt kontaktowania się respondentów z sądami. Co ciekawe, osoby, które w ostatnich latach miały takie doświadczenia (osobiście lub za pośrednictwem rodziny czy też bliskich znajomych), wystawiają nieco lepsze oceny niż ci, którzy z sądami w ostatnich pięciu latach nie mieli do czynienia. Może to sugerować, że stereotypowy wizerunek wymiaru sprawiedliwości w Polsce jest nieco gorszy, niż wynika to z faktycznych doświadczeń Polaków.

Tabela 12

Jak Pan(i), ogólnie rzecz biorąc, ocenia działanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce?	Odpowiedzi respondentów			
	mających kontakt z wymiarem sprawiedliwości		niemających kontaktu z wymiarem sprawiedliwości	
	w procentach			
Zdecydowanie dobrze	1	31	1	26
Raczej dobrze	30		25	
Raczej źle	47	62	48	61
Zdecydowanie źle	15		13	
Trudno powiedzieć	7		13	

Negatywne opinie na temat sądownictwa w Polsce sprawiają, że w kontekście międzynarodowego wymiaru sprawiedliwości zaufanie do orzecznictwa sądów krajowych jest wyraźnie ograniczone. I tak blisko trzy czwarte badanych (72%) deklaruje większe zaufanie do wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jedynie co siódmy badany (14%) bardziej ufa sądom polskim, zaś nieliczni (6%) mają w tej kwestii zróżnicowane opinie – w zależności od sprawy, jakiej dotyczy orzecznictwo.

Również w tym zakresie opinie Polaków w pewnym stopniu zróżnicowane są ze względu na wcześniejsze doświadczenia dotyczące kontaktów z sądem. O ile opinie osób, które nie miały takiego kontaktu oraz tych, które go miały i są z niego zadowolone, praktycznie się nie różnią, o tyle osoby kontaktujące się w ostatnich latach z sądem i w oparciu o te doświadczenia negatywnie oceniające jego działalność, ze znacznie większym zaufaniem niż pozostali odnoszą się do orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, a z mniejszym do wyroków polskich sądów.

Tabela 13

Ogólnie rzecz biorąc, do wyroku której instytucji miał(a)by Pan(i) większe zaufanie? Czy do:	Odpowiedzi respondentów		
	mających kontakt z wymiarem sprawiedliwości i zadowolonych z tego kontaktu	mających kontakt z wymiarem sprawiedliwości i niezadowolonych z tego kontaktu	niemających kontaktu z wymiarem sprawiedliwości
	w procentach		
Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu	71	84	70
polskiego sądu	16	6	15
to zależy od sprawy	5	5	7
żadnego z wymienionych	2	1	1
Trudno powiedzieć	6	4	8

NEGATYWNA STRONA DZIAŁALNOŚCI WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI W POLSCE

Zdaniem przytłaczającej większości dorosłych Polaków (84% wskazań) najważniejszym problemem wymiaru sprawiedliwości w Polsce jest przewlekłość postępowań sądowych. W dalszej kolejności do negatywnych stron funkcjonowania sądownictwa w Polsce zalicza się notoryczne opóźnienia rozpraw (72%), zbyt wysokie koszty (72%) oraz skomplikowane procedury postępowań sądowych (71%). Niespełna dwie trzecie ankietowanych (62%) mówi o niewydolnym systemie przepływu informacji pomiędzy sądami, zaś więcej niż co drugi respondent wskazuje na zbyt niskie kary, jakie są orzekane za popełniane przestępstwa (60%), złą organizację pracy w sądach (59%), wydawanie wyroków na podstawie niekompletnego materiału dowodowego (58%) oraz korupcję wśród sędziów (54%). Nieco rzadziej zarzucany jest zbyt niski poziom informatyzacji w polskich sądach (48%), złe traktowanie obywateli (48%), a także niekompetencja sędziów (41%) oraz nieprzestrzeganie przez nich obowiązujących procedur (42%). Co trzeci ankietowany do minusów działalności sądownictwa zalicza nepotyzm przy wyborze ławników (34%) oraz nadużywanie przez sądy tzw. tymczasowego aresztowania (34%). Co jednak ciekawe, podobny odsetek respondentów (31%) uważa, że ten środek prewencji stosowany jest zbyt rzadko. Istotnie rzadziej jako problem wymiaru sprawiedliwości w Polsce uznaje się braki kadrowe wśród sędziów (28%) i w administracji sądowej (23%), orzekanie przez sądy zbyt wysokich kar za przestępstwa (14%) oraz zbyt niskie zarobki sędziów (7%).

Tabela 14

Czy, Pana(i) zdaniem, do problemów związanych z funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości w Polsce można zaliczyć:	Zdecydo- wanie tak	Raczej tak	TAK	Raczej nie	Zdecydo- wanie nie	NIE	Trudno powiedzieć	Średnia 1-4*
	w procentach							
- przewlekłość postępowań sądowych	46	38	84	3	1	4	12	3,47
- notoryczne opóźnienia rozpraw	33	39	72	9	1	10	18	3,27
- zbyt wysokie koszty związane z postępowaniem sądownym	28	44	72	8	1	9	19	3,22
- zbyt skomplikowane procedury postępowań sądowych	30	41	71	8	1	9	20	3,26
- niewydolny system przeływu informacji pomiędzy sądami	24	38	62	9	1	10	28	3,18
- orzekanie zbyt niskich kar za przestępstwa	22	38	60	17	2	19	21	3,01
- złą organizację pracy w sądach	20	39	59	12	2	14	27	3,07
- wydawanie przez sędziów wyroków na podstawie niewystarczającego materiału dowodowego	17	41	58	15	1	16	26	3,00
- korupcję wśród sędziów	19	35	54	15	2	17	29	3,00
- zbyt niski poziom informatyzacji w sądach	14	34	48	19	3	22	30	2,86
- złe traktowanie obywateli	15	33	48	25	3	28	24	2,79
- naruszanie przez sędziów przepisów w stosowaniu procedur	11	31	42	19	2	21	37	2,82
- niekompetencję sędziów	11	30	41	28	3	31	28	2,68
- nepotyzm przy wyborze ławników	10	24	34	20	3	23	43	2,72
- nadużywanie tzw. tymczasowego aresztowania	10	24	34	31	5	36	30	2,55
- zbyt rzadkie stosowanie tzw. tymczasowego aresztowania	8	23	31	31	7	38	31	2,46
- niewystarczającą liczbę sędziów	7	21	28	32	10	42	30	2,34
- braki kadrowe w administracji sądowej	5	18	23	33	10	43	34	2,28
- orzekanie zbyt wysokich kar za przestępstwa	3	11	14	49	16	65	21	2,01
- zbyt niskie zarobki sędziów	2	5	7	35	29	64	29	1,73

* 1= zdecydowanie nie, 4=zdecydowanie tak, pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Zarzuty kierowane pod adresem wymiaru sprawiedliwości w większości przypadków nie różnią się istotnie wśród respondentów kontaktujących się w ostatnich latach z sądami oraz niemających takich doświadczeń. Różnice dotyczą oceny takich zjawisk jak nadużywanie tymczasowego aresztowania, orzekanie zbyt niskich kar za przestępstwa, korupcja, naruszanie przepisów w stosowaniu procedur oraz zbyt wysokie koszty związane z postępowaniem sądowym. W tych przypadkach obiegowe opinie są istotnie bardziej krytyczne niż wynikające z rzeczywistych doświadczeń. Z kolei respondenci, którzy w ostatnich pięciu latach mieli możliwość oglądu sytuacji w polskich sądach na podstawie doświadczeń własnych lub osób najbliższych, istotnie częściej niż pozostali jako problemy sądownictwa wskazują przewlekłość postępowań, orzekanie zbyt wysokich kar za przestępstwa oraz niewystarczającą liczbę sędziów.

Tabela 15

Czy, Pana(i) zdaniem, do problemów związanych z funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości w Polsce można zaliczyć:	Średnia na skali 1–4** dla:		Różnica średnich
	respondentów mających kontakt z wymiarem sprawiedliwości	respondentów niemających kontaktu z wymiarem sprawiedliwości	
– nadużywanie tzw. tymczasowego aresztowania	2,41	2,64	–0,23 ***
– orzekanie zbyt niskich kar za przestępstwa	2,89	3,07	–0,18 ***
– korupcję wśród sędziów	2,91	3,07	–0,16 ***
– naruszanie przez sędziów przepisów w stosowaniu procedur	2,74	2,88	–0,14 ***
– zbyt wysokie koszty związane z postępowaniem sądowym	3,15	3,26	–0,11 **
– złe traktowanie obywateli	2,74	2,82	–0,08
– niekompetencję sędziów	2,66	2,71	–0,05
– nepotyzm przy wyborze ławników	2,69	2,74	–0,05
– wydawanie przez sędziów wyroków na podstawie niewystarczającego materiału dowodowego	2,98	3,02	–0,04
– złą organizację pracy w sądach	3,07	3,06	0,01
– zbyt skomplikowane procedury postępowań sądowych	3,27	3,25	0,02
– zbyt niski poziom informatyzacji w sądach	2,87	2,85	0,02
– zbyt niskie zarobki sędziów	1,75	1,72	0,03
– notoryczne opóźnienia rozpraw	3,28	3,25	0,03
– niewydolny system przepływu informacji pomiędzy sądami	3,21	3,17	0,04
– zbyt rzadkie stosowanie tzw. tymczasowego aresztowania	2,49	2,44	0,05
– braki kadrowe w administracji sądowej	2,33	2,25	0,08
– przewlekłość postępowań sądowych	3,52	3,44	0,08 **
– orzekanie zbyt wysokich kar za przestępstwa	2,06	1,97	0,09 **
– niewystarczającą liczbę sędziów	2,46	2,27	0,19 ***

* 1= zdecydowanie nie, 4=zdecydowanie tak, pominięto odpowiedzi 'trudno powiedzieć'

** Różnica średnich istotna na poziomie $\leq 0,05$; ***Różnica średnich istotna na poziomie $\leq 0,01$

Hierarchia stworzona na podstawie wskazywanych przez respondentów trzech, ich zdaniem, najważniejszych problemów wymiaru sprawiedliwości różni się nieco od hierarchii, w której każdy z problemów oceniany był z osobna. Jednak pierwsza pozycja pozostaje ta sama: aż połowa badanych wśród trzech najważniejszych spraw wpływających na negatywny wizerunek sądów wymienia przewlekłość toczących się postępowań (49%). Niespełna jedna trzecia respondentów wskazuje na zbyt skomplikowane procedury, które towarzyszą postępowaniom sądowym (30%), a mniej więcej jedna czwarta na korupcję wśród sędziów (25%) oraz na orzekanie przez nich zbyt łagodnych kar za popełniane przestępstwa (23%). Do stosunkowo często akcentowanych zarzutów należą również: zbyt wysokie koszty związane z postępowaniem sądowym (17%), nagminne opóźnienia rozpraw (17%), orzekanie wyroków na podstawie niewystarczającego materiału dowodowego (16%), niewydolny system przepływu informacji między sądami (16%) oraz zła organizacja pracy w tych instytucjach (14%) – patrz rys. 13.

Porządek diagnozowanych przez Polaków problemów wymiaru sprawiedliwości różni się nieco w zależności od tego, co stanowi podstawowe źródło ich informacji na temat sądownictwa w kraju. Jednak bez względu na to, czym głównie poparte są poglądy respondentów, przewlekłość postępowań sądowych we wszystkich grupach traktowana jest jako podstawowy zarzut. Przede wszystkim jednak wysuwają go osoby, których opinie na temat polskich sądów i sędziów wynikają z osobistych doświadczeń. Respondenci ci także nieco częściej niż pozostali przypisują sędziom przedwczesne wydawanie wyroków, a sądom zarzucają złą organizację pracy, niewłaściwe traktowanie obywateli oraz naruszanie przepisów w stosowaniu procedur. Z kolei ci, których poglądy na temat sądownictwa opierają się w głównej mierze na opiniach wyrażanych przez innych ludzi, częściej niż reszta do problemów wymiaru sprawiedliwości zaliczają zbyt łagodne orzecznictwo, opóźnienia rozpraw, niekompetencję sędziów oraz zbyt niski poziom informatyzacji sądów – patrz tabela 16.

RYS. 13. Z PODANEJ LISTY PROSZĘ WSKAZAĆ TRZY, PANA(I) ZDANIEM, NAJISTOTNIEJSZE PROBLEMY, KTÓRE OBECNIE DOTYCZĄ POLSKIEGO WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

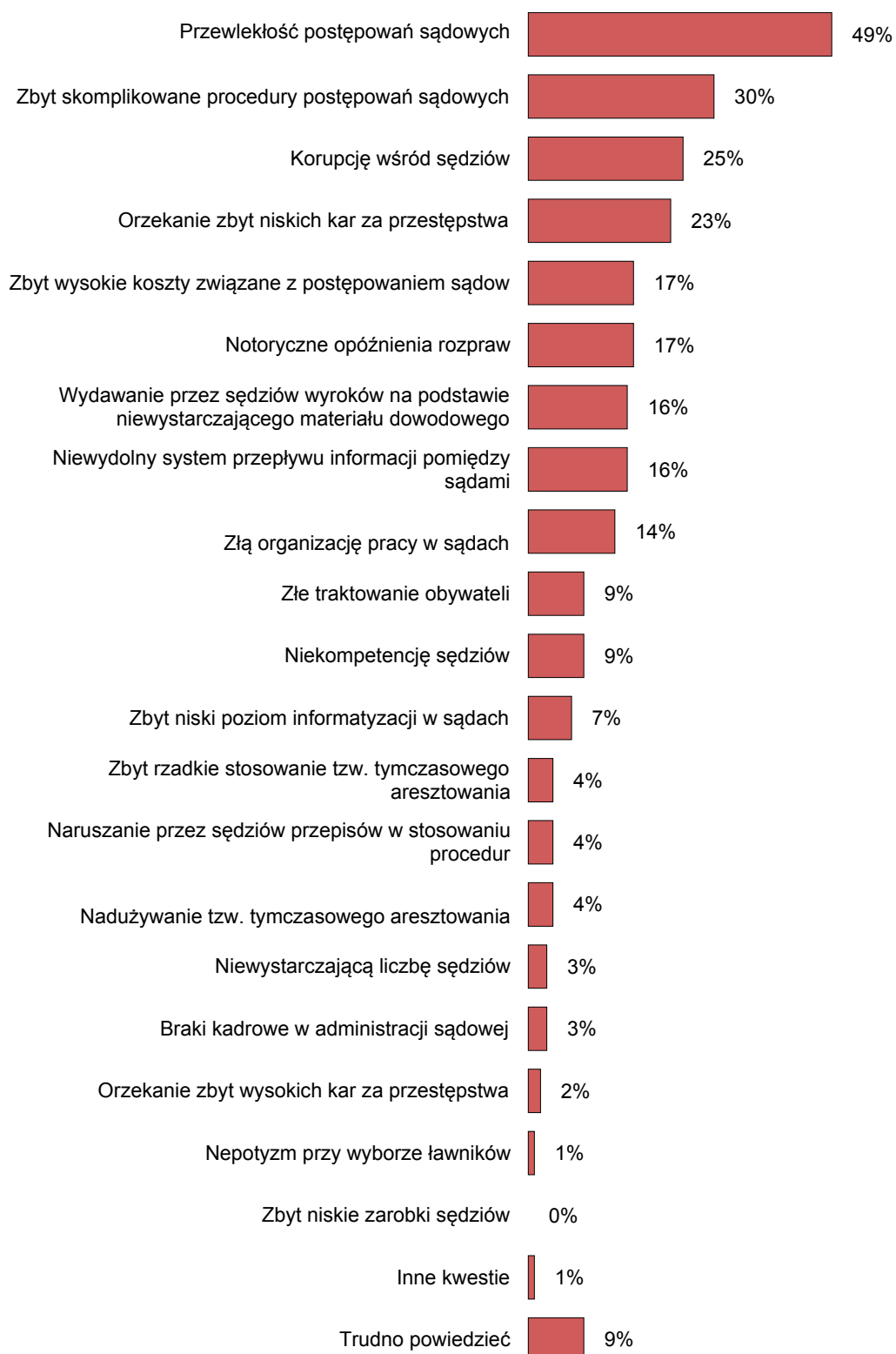

Tabela 16

Z podanej listy proszę wskazać trzy, Pana(i) zdaniem, najistotniejsze problemy, które obecnie dotyczą polskiego wymiaru sprawiedliwości	Odpowiedzi respondentów, których poglądy na polskie sądy i sędziów oparte są przede wszystkim na:		
	osobistym doświadczeniu	wiedzy z telewizji, gazet, internetu	tym, co inni ludzie mówią o sądach i sędziach
	w procentach		
Przewlekłość postępowań sądowych	53	51	46
Zbyt skomplikowane procedury postępowań sądowych	31	30	33
Korupcję wśród sędziów	25	26	25
Orzekanie zbyt niskich kar za przestępstwa	18	25	28
Notoryczne opóźnienia rozpraw	16	17	22
Zbyt wysokie koszty związane z postępowaniem sądowym	17	18	19
Niewydolny system przepływu informacji pomiędzy sądami	18	17	13
Wydawanie przez sędziów wyroków na podstawie niewystarczającego materiału dowodowego	22	16	12
Złą organizację pracy w sądach	19	14	13
Niekompetencję sędziów	8	9	12
Złe traktowanie obywateli	15	8	10
Zbyt niski poziom informatyzacji w sądach	6	7	10
Naruszanie przez sędziów przepisów w stosowaniu procedur	10	3	2
Nadużywanie tzw. tymczasowego aresztowania	5	4	5
Zbyt rzadkie stosowanie tzw. tymczasowego aresztowania	2	4	5
Braki kadrowe w administracji sądowej	4	3	3
Niewystarczającą liczbę sędziów	5	3	4
Orzekanie zbyt wysokich kar za przestępstwa	4	1	2
Nepotyzm przy wyborze ławników	2	1	2
Zbyt niskie zarobki sędziów	0	0	1
Inne kwestie	1	1	0

W społeczeństwie funkcjonuje dość powszechne przekonanie, że prawo w Polsce jest obecnie mniej rygorystycznie egzekwowane niż kilka lat temu, a kary dla łamiących przepisy są zbyt łagodne. Działalność wymiaru sprawiedliwości pozostawia, w opinii respondentów, wiele do życzenia – jego oceny są zdecydowanie gorsze niż w 2007 roku. Choć obiegowe opinie na temat funkcjonowania sądów i pracy sędziów nierzadko odbiegają od tych, które formułowane są na podstawie osobistych doświadczeń (co czasami może sugerować, że stereotypowy wizerunek wymiaru sprawiedliwości w Polsce jest nieco gorszy niż wynika to

z faktycznych doświadczeń Polaków), to podstawowe zarzuty, wysuwane pod adresem polskiego sądownictwa, zarówno wśród tych, którzy mieli w ostatnich latach kontakt z sądami, jak i tych, którzy nie wykazują takich doświadczeń, są podobne. Narzekania dotyczą przede wszystkim przewlekłości postępowań sądowych, skomplikowanych procedur, korupcji wśród sędziów, orzekania zbyt niskich kar za przestępstwa, wygórowanych kosztów postępowań, notorycznych opóźnień rozpraw, przedwczesnego wydawania wyroków oraz niewydolnego przepływu informacji pomiędzy sądami.

Opracował
Rafał BOGUSZEWSKI

A N E K S

Tabela 1

		Czy, Pana(i) zdaniem, większość zwykłych ludzi w Polsce:			Liczba osób
		zazwyczaj przestrzega prawa	często nie przestrzega prawa	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		44	51	5	1133
Płeć	Mężczyźni	45	52	3	539
	Kobiety	43	51	6	594
Wiek	18-24 lata	41	57	2	147
	25-34	42	56	2	238
	35-44	50	46	4	178
	45-54	49	47	4	195
	55-64	48	46	6	193
	65 lat i więcej	33	57	10	182
Miejsce zamieszkania	Wieś	43	51	5	430
	Miasto do 20 tys.	44	52	3	179
	20-100 tys.	45	51	4	212
	101-500 tys.	42	51	7	186
	501 tys. i więcej mieszk.	46	52	2	127
Wykształcenie	Podstawowe	34	55	11	221
	Zasadnicze zawodowe	38	57	5	296
	Średnie	49	48	3	397
	Wyższe	52	48	1	220
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	56	42	1	95
	Średni personel, technicy	54	43	2	44
	Pracownicy adm.-biurowi	49	47	4	62
	Pracownicy usług	31	61	8	61
	Robotnicy wykwalifikowani	39	58	3	136
	Robotnicy niewykwalifik.	38	60	2	38
	Rolnicy	52	41	6	93
	Pracujący na własny rach.	55	45		50
Bierni zawodowo	Renciści	35	55	11	77
	Emeryci	39	55	7	222
	Uczniowie i studenci	52	46	2	75
	Bezrobotni	41	56	2	97
	Gospodynie domowe i inni	42	53	5	85
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	47	48	4	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	47	51	2	93
	sekt. pryw. poza rolnict.	45	53	2	236
	prywatnym gosp. rolnym	52	42	6	87
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	41	53	6	146
	501-750	34	62	4	132
	751-1000	36	61	3	194
	1001-1500	47	49	3	187
	Powyżej 1500 zł	53	43	3	170
Ocena własnych war. mater.	Złe	43	49	8	157
	Średnie	42	53	6	542
	Dobre	47	51	2	434
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	32	58	10	46
	Raz w tygodniu	44	50	6	515
	1-2 razy w miesiącu	48	51	1	175
	Kilka razy w roku	46	50	4	283
	W ogóle nie uczestniczy	35	62	3	114
Poglądy polityczne	Lewica	49	50	1	177
	Centrum	47	49	4	360
	Prawica	47	49	4	339
	Trudno powiedzieć	33	59	8	258

Tabela 2

		Czy, Pana(i) zdaniem, ogólnie rzecz biorąc, lepiej byłoby gdyby w Polsce:			Liczba osób
		kary dla łamiących prawo były surowsze	kary dla łamiących prawo były łagodniejsze	Trudno powiedzieć, to zależy	
		%	%	%	
Ogółem		76	6	18	1132
Płeć	Mężczyźni	71	7	21	538
	Kobiety	80	4	15	595
Wiek	18-24 lata	76	8	15	146
	25-34	75	8	16	238
	35-44	81	2	18	178
	45-54	71	6	23	195
	55-64	77	5	19	193
	65 lat i więcej	77	5	18	182
Miejsce zamieszkania	Wieś	81	5	14	432
	Miasto do 20 tys.	76	3	21	179
	20-100 tys.	76	6	17	210
	101-500 tys.	72	7	21	185
	501 tys. i więcej mieszk.	66	9	25	127
Wykształcenie	Podstawowe	76	9	15	221
	Zasadnicze zawodowe	80	4	16	296
	Średnie	76	5	20	398
	Wyższe	71	6	23	218
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	68	6	26	95
	Średni personel, technicy	64	2	35	42
	Pracownicy adm.-biurowi	83	1	16	62
	Pracownicy usług	93	3	4	61
	Robotnicy wykwalifikowani	84	4	12	137
	Robotnicy niewykwalifik.	78	6	16	38
	Rolnicy	81	7	12	93
Pracujący na własny rach.	53	17	30	50	
Bierni zawodowo	Renciści	80		20	77
	Emeryci	79	4	18	222
	Uczniowie i studenci	76	10	13	75
	Bezrobotni	72	10	18	97
	Gospodynie domowe i inni	63	8	29	84
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	74	4	22	141
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	77	4	19	93
	sekt. pryw. poza rolnict.	76	7	16	237
	prywatnym gosp. rolnym	80	6	14	87
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	80	6	14	145
	501-750	83	5	12	132
	751-1000	78	6	16	194
	1001-1500	77	5	18	189
	Powyżej 1500 zł	69	6	25	170
Ocena własnych war. mater.	Złe	72	8	20	156
	Średnie	78	5	17	543
	Dobre	75	6	19	434
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	93	2	6	46
	Raz w tygodniu	81	4	15	515
	1-2 razy w miesiącu	73	5	22	177
	Kilka razy w roku	74	8	18	280
	W ogóle nie uczestniczy	58	9	33	114
Poglądy polityczne	Lewica	76	9	14	177
	Centrum	75	6	19	359
	Prawica	77	6	17	339
	Trudno powiedzieć	77	3	20	258

Tabela 3

		Czy w ostatnich pięciu latach Pan(i) sam(a) lub ktoś z Pana(i) najbliższej rodziny, znajomych miał(a) jakąś sprawę albo załatwił(a) coś i kontaktował(a) się z sądem?			Liczba osób
		Tak, ja osobiście miał(a)m kontakt z sądem	Tak, ktoś z mojej najbliższej rodziny/znajomych miał kontakt z sądem	Nie	
		%	%	%	
Ogółem		22	18	64	1131
Płeć	Mężczyźni	22	14	67	537
	Kobiety	21	22	61	594
Wiek	18-24 lata	14	23	67	146
	25-34	24	23	57	240
	35-44	35	18	52	175
	45-54	22	15	67	195
	55-64	17	16	70	193
	65 lat i więcej	16	15	73	182
Miejsce zamieszkania	Wieś	17	14	70	431
	Miasto do 20 tys.	20	19	65	176
	20-100 tys.	21	16	67	211
	101-500 tys.	28	19	56	186
	501 tys. i więcej mieszk.	33	32	48	127
Wykształcenie	Podstawowe	16	14	72	219
	Zasadnicze zawodowe	18	11	73	295
	Średnie	24	21	60	398
	Wyższe	28	27	51	219
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	41	28	37	95
	Średni personel, technicy	39	26	44	43
	Pracownicy adm.-biurowi	18	20	67	62
	Pracownicy usług	33	33	40	61
	Robotnicy wykwalifikowani	25	11	67	136
	Robotnicy niewykwalifik.	9	14	77	38
	Rolnicy	18	4	79	93
Pracujący na własny rach.	25	40	45	49	
Bierni zawodowo	Renciści	19	12	74	77
	Emeryci	15	15	73	222
	Uczniowie i studenci	11	20	73	75
	Bezrobotni	15	18	69	97
	Gospodynie domowe i inni	24	20	58	83
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	35	21	48	142
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	26	21	57	92
	sekt. pryw. poza rolnict.	26	24	57	237
	prywatnym gosp. rolnym	19	3	79	87
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	26	20	56	146
	501-750	16	19	69	132
	751-1000	21	17	64	194
	1001-1500	18	15	71	189
	Powyżej 1500 zł	39	32	41	170
Ocena własnych war. mater.	Złe	21	13	68	157
	Średnie	21	18	65	540
	Dobre	23	20	62	433
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	36	12	58	46
	Raz w tygodniu	16	16	70	514
	1-2 razy w miesiącu	23	18	62	176
	Kilka razy w roku	24	18	61	281
	W ogóle nie uczestniczy	30	30	48	114
Poglądy polityczne	Lewica	23	24	59	177
	Centrum	23	17	64	361
	Prawica	23	17	64	338
	Trudno powiedzieć	17	17	68	255

Tabela 4

		Czy Pana(i) poglądy na polskie sądy i sędziów są przede wszystkim oparte na:					Liczba osób
		osobistym doświadczeniu	wiedzy z telewizji, gazet, internetu	tym, co inni ludzie mówią o sądach i sędziach	innych źródłach	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		17	61	16	1	5	1126
Płeć	Mężczyźni	20	61	13	1	5	536
	Kobiety	14	62	18	1	5	590
Wiek	18-24 lata	11	57	26	2	4	147
	25-34	24	57	15	2	2	240
	35-44	23	58	12	1	6	174
	45-54	14	65	17	0	3	193
	55-64	13	69	14		4	193
	65 lat i więcej	11	64	13		11	179
Miejsce zamieszkania	Wieś	13	66	14	1	6	429
	Miasto do 20 tys.	18	62	15		5	176
	20-100 tys.	15	61	19	0	5	210
	101-500 tys.	22	57	15	2	3	184
	501 tys. i więcej mieszk.	20	55	20	2	4	127
Wykształcenie	Podstawowe	11	64	17	0	7	220
	Zasadnicze zawodowe	13	64	15		7	295
	Średnie	19	61	15	1	3	395
	Wyższe	22	56	17	2	3	217
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	26	52	15	2	5	92
	Średni personel, technicy	39	46	15			43
	Pracownicy adm.-biurowi	15	62	19		4	62
	Pracownicy usług	24	57	10	3	5	61
	Robotnicy wykwalifikowani	16	62	15		7	136
	Robotnicy niewykwalifik.	12	76	13			38
	Rolnicy	8	76	13		4	92
	Pracujący na własny rach.	29	46	20	2	4	50
Bierni zawodowo	Renciści	11	69	16		5	76
	Emeryci	13	64	14		9	220
	Uczniowie i studenci	6	67	23	5		75
	Bezrobotni	19	57	18	2	4	97
	Gospodynie domowe i inni	20	57	18	1	3	85
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	26	50	17	1	5	140
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	21	63	13		3	92
	sekt. pryw. poza rolnict.	20	59	15	2	4	237
	prywatnym gosp. rolnym	8	77	13		2	87
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	12	67	16	1	4	145
	501-750	16	61	17	2	5	131
	751-1000	17	58	20		5	194
	1001-1500	15	65	16	1	3	188
	Powyżej 1500 zł	28	44	20	2	5	170
Ocena własnych war. mater.	Złe	14	64	19	1	2	156
	Średnie	14	64	16	0	6	539
	Dobre	21	58	14	2	5	432
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	15	69	10		6	46
	Raz w tygodniu	13	64	17	1	6	511
	1-2 razy w miesiącu	16	63	15	0	5	176
	Kilka razy w roku	18	61	16	1	4	281
	W ogóle nie uczestniczy	29	49	17	3	2	112
Poglądy polityczne	Lewica	25	59	13	1	3	176
	Centrum	17	64	13	2	4	359
	Prawica	14	61	19	1	5	338
	Trudno powiedzieć	13	60	19	0	8	253

Tabela 5

		Jaki jest Pana(i) ogólny stosunek do polskich sędziów?				Liczba osób
		Pozytywny	Ani pozytywny, ani negatywny	Negatywny	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		19	51	23	7	1130
Płeć	Mężczyźni	19	47	28	6	537
	Kobiety	18	54	20	8	593
Wiek	18-24 lata	15	64	17	4	147
	25-34	24	53	21	2	238
	35-44	16	56	20	7	177
	45-54	22	48	19	10	195
	55-64	18	45	29	8	193
	65 lat i więcej	13	40	33	14	181
Miejsce zamieszkania	Wieś	19	51	21	9	430
	Miasto do 20 tys.	23	46	27	4	179
	20-100 tys.	18	50	22	10	209
	101-500 tys.	14	50	28	8	186
	501 tys. i więcej mieszk.	19	58	20	3	127
Wykształcenie	Podstawowe	16	43	28	14	219
	Zasadnicze zawodowe	22	44	25	9	296
	Średnie	18	55	23	5	397
	Wyższe	19	60	18	3	218
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	22	55	23		95
	Średni personel, technicy	15	54	23	7	42
	Pracownicy adm.-biurowi	11	67	18	4	62
	Pracownicy usług	15	52	27	6	61
	Robotnicy wykwalifikowani	26	46	19	8	137
	Robotnicy niewykwalifik.	19	65	14	2	38
	Rolnicy	17	51	23	8	92
Pracujący na własny rach.	27	42	27	5	50	
Bierni zawodowo	Renciści	16	42	31	10	77
	Emeryci	17	39	31	13	222
	Uczniowie i studenci	17	66	13	5	74
	Bezrobotni	20	54	20	6	97
	Gospodynie domowe i inni	17	60	18	5	83
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	20	57	17	6	141
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	15	55	25	5	93
	sekt. pryw. poza rolnict.	22	53	22	3	237
	prywatnym gosp. rolnym	18	48	26	8	87
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	18	52	23	7	146
	501-750	21	54	18	8	132
	751-1000	21	45	27	7	194
	1001-1500	15	55	21	9	189
	Powyżej 1500 zł	21	51	25	3	170
Ocena własnych war. mater.	Złe	16	38	35	11	156
	Średnie	14	57	22	8	542
	Dobre	26	48	21	5	433
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	18	57	19	6	45
	Raz w tygodniu	19	50	22	8	514
	1-2 razy w miesiącu	15	56	20	8	176
	Kilka razy w roku	23	46	24	7	281
	W ogóle nie uczestniczy	11	53	33	3	113
Poglądy polityczne	Lewica	21	45	27	7	177
	Centrum	17	55	22	5	360
	Prawica	24	48	23	5	339
	Trudno powiedzieć	12	52	23	13	255

Tabela 6

		Czy, Pana(i) zdaniem, sędziowie w Polsce w orzekaniu wyroków są niezawisli, tzn. nie podlegają żadnym naciskom z zewnątrz?				Liczba osób
		Tak	Czasami tak, czasami nie	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		22	44	22	12	1131
Płeć	Mężczyźni	22	43	25	10	535
	Kobiety	22	45	20	13	596
Wiek	18-24 lata	24	50	17	9	147
	25-34	24	46	25	5	238
	35-44	18	47	24	11	178
	45-54	23	48	20	10	194
	55-64	23	41	23	13	193
	65 lat i więcej	20	32	23	24	181
Miejsce zamieszkania	Wieś	21	40	24	16	432
	Miasto do 20 tys.	24	46	20	10	179
	20-100 tys.	19	49	22	10	210
	101-500 tys.	26	47	19	8	185
	501 tys. i więcej mieszk.	25	41	23	10	127
Wykształcenie	Podstawowe	17	38	22	24	220
	Zasadnicze zawodowe	19	44	23	15	295
	Średnie	24	46	22	8	398
	Wyższe	28	46	22	4	218
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	28	48	21	3	95
	Średni personel, technicy	32	46	17	5	42
	Pracownicy adm.-biurowi	19	45	27	9	62
	Pracownicy usług	26	47	16	11	61
	Robotnicy wykwalifikowani	18	51	24	7	137
	Robotnicy niewykwalifik.	28	40	23	9	38
	Rolnicy	19	49	17	15	93
Pracujący na własny rach.	26	35	35	4	50	
Bierni zawodowo	Renciści	14	42	21	23	77
	Emeryci	21	35	23	21	220
	Uczniowie i studenci	30	49	17	4	75
	Bezrobotni	23	38	30	9	97
	Gospodynie domowe i inni	19	51	19	11	85
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	25	45	22	8	141
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	17	51	22	10	93
	sekt. pryw. poza rolnict.	24	46	25	5	237
	prywatnym gosp. rolnym	19	48	18	15	87
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	20	44	21	15	146
	501-750	23	45	21	11	132
	751-1000	20	46	23	10	193
	1001-1500	26	42	23	9	189
	Powyżej 1500 zł	29	47	19	5	170
Ocena własnych war. mater.	Złe	20	40	26	14	156
	Średnie	19	47	21	13	541
	Dobre	27	41	23	9	434
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	26	38	27	10	46
	Raz w tygodniu	21	44	22	13	513
	1-2 razy w miesiącu	23	45	19	12	177
	Kilka razy w roku	23	46	22	10	281
	W ogóle nie uczestniczy	22	39	27	12	113
Poglądy polityczne	Lewica	26	40	23	11	177
	Centrum	20	47	24	8	360
	Prawica	27	43	22	7	338
	Trudno powiedzieć	15	43	19	23	256

Tabela 7

		Jak Pan(i), ogólnie rzecz biorąc, ocenia działanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce?			Liczba osób
		Dobrze	Źle	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		28	61	11	1133
Płeć	Mężczyźni	26	65	9	537
	Kobiety	30	59	12	596
Wiek	18-24 lata	33	59	8	147
	25-34	35	60	6	238
	35-44	29	61	10	177
	45-54	31	58	11	195
	55-64	20	68	12	193
	65 lat i więcej	18	64	17	182
Miejsce zamieszkania	Wieś	30	57	13	431
	Miasto do 20 tys.	29	62	9	179
	20-100 tys.	27	62	12	210
	101-500 tys.	22	70	8	186
	501 tys. i więcej mieszk.	30	62	8	127
Wykształcenie	Podstawowe	20	64	17	220
	Zasadnicze zawodowe	28	58	14	296
	Średnie	29	63	7	399
	Wyższe	33	60	7	218
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	32	61	6	95
	Średni personel, technicy	33	60	7	42
	Pracownicy adm.-biurowi	23	67	11	62
	Pracownicy usług	24	73	3	61
	Robotnicy wykwalifikowani	36	54	10	137
	Robotnicy niewykwalifik.	29	66	5	38
	Rolnicy	33	56	11	92
Pracujący na własny rach.	34	60	6	50	
Bierni zawodowo	Renciści	21	64	15	77
	Emeryci	18	66	16	222
	Uczniowie i studenci	40	53	6	75
	Bezrobotni	24	64	12	97
	Gospodynie domowe i inni	29	58	13	85
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	34	59	8	141
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	27	66	7	93
	sekt. pryw. poza rolnict.	32	60	8	237
	prywatnym gosp. rolnym	33	57	10	87
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	23	64	12	146
	501-750	34	57	9	132
	751-1000	30	62	8	194
	1001-1500	24	66	10	189
	Powyżej 1500 zł	32	64	5	170
Ocena własnych war. mater.	Źłe	18	71	11	156
	Średnie	27	61	12	544
	Dobre	33	58	9	434
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	30	65	5	46
	Raz w tygodniu	29	60	11	515
	1-2 razy w miesiącu	30	59	11	177
	Kilka razy w roku	28	61	11	281
	W ogóle nie uczestniczy	18	73	9	114
Poglądy polityczne	Lewica	28	64	8	177
	Centrum	28	60	11	359
	Prawica	33	61	6	339
	Trudno powiedzieć	20	62	17	258